

Sygn. akt II C 1069/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 grudnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Łodzi II Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: S.S.O. T. Jakubowska – Wójcik

Protokolant: st. sekr. M. Bartos

po rozpoznaniu w dniu 30 grudnia 2015 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa A. W.

przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. i R. W.

o ustalenie nieważności umowy i oświadczeń

1. oddała powództwo;

2. zasądza od A. W. na rzecz (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 68,66 (sześćdziesiąt osiem 66/100) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

3. przyznaje adwokatowi Ł. K. z Kancelarii Adwokackiej w Ł. przy ul. (...) lok.(...) kwotę 8856 (osiem tysięcy osiemset pięćdziesiąt sześć) zł, w tym podatek VAT, tytułem wynagrodzenia za udzieloną z urzędu powódce pomoc prawną, którą to kwotę nakazuje wypłacić z funduszu Skarbu Państwa – kasy Sądu Okręgowego w Łodzi.

Sygnatura akt II C 1069/14

UZASADNIENIE

W pozwie z 16 lipca 2014 r., sprecyzowanym pismem z 15 października 2014r. skierowanym przeciwko (...) Bank S.A. w W. i R. W., powódka A. W. wniosła o ustalenie nieważności zawartej w dniu 24 października 2011 r. umowy kredytu bankowego nr (...) pomiędzy R. W. a (...) Bank S.A. oraz oświadczeń o zgodzie na ustanowienie hipoteki na nieruchomościach, dla których prowadzone są księgi wieczyste nr KW (...) oraz KW (...) stanowiących współwłasność powódki oraz R. W., złożonych w związku z zawarciem powyższej umowy kredytowej oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu /pозew k 3-9, pismo z 15.10.2014 r. k. 133/.

W piśmie z 22 września 2014 r. oraz na rozprawie w dniu 28 września 2015r. powódka zmodyfikowała żądanie pozwu w ten sposób, że wniosła o ustalenie nieważności:

a) zawartej w dniu 24 października 2011r. umowy kredytu (...) (nr (...)) pomiędzy R. W. a (...) Bank S. A. z siedzibą w W.,

b) oświadczenia o zgodzie na zawarcie przez R. W. umowy kredytu nr (...), a także ustanowienie przez bank wszelkich niezbędnych zabezpieczeń na majątku dłużników w związku z udzieleniem powyższego kredytu, w szczególności zaś na ustanowienie hipoteki na nieruchomościach, dla których prowadzone są księgi wieczyste nr KW (...) oraz KW (...) stanowiących współwłasność powódki oraz R. W.,

c) oświadczenia uprawnionego do nieruchomości z dnia 26.10.2011r. – R. W. w przedmiocie wyrażenia zgody na zabezpieczenie spłaty kapitału z umowy kredytowej nr (...) poprzez ustanowienie hipoteki łącznej na następujących nieruchomościach stanowiących współwłasność jego i powódki – nr 179, położonej w P. przy ul. (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...), położonej w P., ul. (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...).

Na rozprawie dniu 13 maja 2015 r. powódka dodatkowo wносиła o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu /protokół rozprawy z 13.05.2015r. - k. 222 – adnotacja 00:01:28/.

Uzasadniając podstawy faktyczne pozwu, A. W. podała, że w październiku 2013 r. otrzymała z (...) Bank S.A. pismo informujące o wypowiedzeniu umowy kredytu nr (...)zawartej w dniu 24 października 2011 r., przez jej męża R. W., o której nie wiedziała. A. W. nie zdawała sobie również sprawy, że jest dłużnikiem rzeczowym w związku z ustanowieniem na zabezpieczenie w/w umowy hipotek na nieruchomościach będących współwłasnością małżonków, położonych w P. przy ul. (...). Powódka podjęła działania zmierzające do wyjaśnienia i stwierdziła, że na dokumentach związanych z zawarciem umowy jej podpis został podrobiony /pозew k 3-9, pismo z 15.10.2014 r. k. 133/.

Uzasadniając interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa A. W. podniosła, iż wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego uregulowanego w art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. nie stanowi ex definitione przesłanki przemawiającej za brakiem po jej stronie tego interesu. Orzeczenie pozbawiające tytuł wykonawczy wykonalności nie będzie, bowiem stanowiło podstawy do wykreślenia hipotek ustanowionych, jako zabezpieczenie umowy kredytu. Pozbawienie bankowego tytułu egzekucyjnego z dnia 28 maja 2014r. wystawionego przez (...) Bank S.A., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności przez Sąd Rejonowy w Pabianicach w dniu 24 września 2014r. nie przesądza o niemożności dochodzenia przez pozwanego lub ewentualnie inny podmiot, który nabyłby rzekomą wierzytelność w stosunku do powódki, świadczeń z tytułu umowy kredytu na drodze sądowej. W przypadku uwzględnienia przedmiotowego powództwa w trybie art. 189 k.p.c. przedstawienie przez powódkę takiego prawomocnego orzeczenia przesądzać będzie o bezzasadności skierowanego przeciwko niej powództwa o zapłatę z uwagi na istnienie powagi rzeczy osądzonej. W takiej sytuacji powództwo o zapłatę powinno zostać odrzucone jeszcze przed zawiśnięciem sporu. Ponadto w związku z zawarciem przez R. W. spornej umowy kredytu zapłacony został przez niego z majątku wspólnego podatek od czynności cywilnoprawnych. Powódce przysługuje po rozwiązaniu małżeństwa roszczenie o zwrot połowy tego podatku. Składając wniosek o zwrot nadpłaty w urzędzie skarbowym powódka musiałaby przedstawić wyrok stwierdzający nieważność umowy kredytowej, w innym, bowiem przypadku urząd skarbowy nie uznałby, iż podstawa opodatkowania w rzeczywistości nigdy nie powstała. Takim dowodem nie jest uwzględnione powództwo przeciwegzekucyjne, bowiem nie odnosi się ono do istnienia podstawy opodatkowania, lecz wyłącznie pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności /pismo k. 268-275/.

W odpowiedzi na pozew z dnia 13 października 2014 r. pozwany (...) Bank S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki kosztów procesu. Pozwany podniósł, że w dokumentacji bankowej związanej z udzielonym kredytem nr (...) znajduje się dokument „Oświadczenie współmałżonka kredytobiorcy” z dnia 12.10.2011 r., w którym A. W. wyraża zgodę na zawarcie przez jej męża R. W. umowy kredytu oraz ustanowienie wszystkich zabezpieczeń wymaganych przez Bank. Oświadczenie powyższe zostało złożone i podpisane przez A. W. w obecności J. Ł. z Kancelarii (...) w B.. Następnie, w dacie 20.10.2011r. A. W., również w obecności J. Ł., udzieliła swojemu mężowi pełnomocnictwa do ustanowienia zabezpieczeń tego kredytu, w szczególności ustanowienia hipoteki bądź hipotek. Powyższe nie jest koherentne z twierdzeniami powódki, która w pozwie podnosi, że jej podpis został podrobiony na dokumencie umowy kredytu i oświadczeniu o wyrażeniu zgody na ustanowienie hipotek. A. W. wyraziła zgodę na zawarcie umowy kredytu, wobec czego nie istniała potrzeba podpisywania umowy kredytu przez A. W. i takowego podpisu, na umowie kredytu nie ma. Podpisu A. W. nie ma również na dokumencie w postaci oświadczenia uprawnionego do nieruchomości, na którym dwukrotnie podpisał się R. W. – w imieniu własnym i w imieniu A. W. /odpowiedź na pozew pozwanego (...) Bank S.A. k. 114 -115/.

W piśmie z 12 października 2015r. (...) Bank S. A. podkreślił, że powódka nie jest stroną umowy kredytu, gdyż kredyt został udzielony na podstawie umowy zawartej pomiędzy (...) Bank S. A. a R. W. prowadzącym

działalność gospodarczą pod nazwą (...) R. W.. W związku z tym zupełnie nieuzasadnione jest roszczenie powódki o ustalenie nieważności tej umowy, a ewentualny brak zgody powódki nie wpływa na jej ważność. Pozwany podkreślił także, że bank uzależniał pozytywną decyzję kredytową od uzyskania od kredytobiorcy stosownych zabezpieczeń w postaci hipoteki łącznej na nieruchomościach stanowiących współwłasność majątkową małżeńską kredytobiorcy i jego małżonki. Uzyskując stosowne zgody od R. W. i powódki pozostawał w dobrej wierze. Uwzględnienie pozwu doprowadziłoby do rażącego pokrzywdzenia (...) Bank S. A., który pozostając w dobrej wierze straciłby jedyne zabezpieczenie udzielonego kredytu /pismo z 12.10.2015r. k. 246-248/.

Pozwany R. W. uznał powództwo w całości /protokół rozprawy z 13.05.2015r. - k. 222 – adnotacja 00:09:07/.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. W. i R. W. zawarli związek małżeński w dniu 25 kwietnia 1998 r. Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2013 r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt II C 1260/13, Sąd Okręgowy w Łodzi rozwiązał ten związek przez rozwód /odpis wyroku k. 20, zeznania stron - protokół rozprawy z 28.09.2015r. - k. 242v - 243 – adnotacje 00:09:54 i 00:21:47/.

W dniu 29 sierpnia 2013 r. małżonkowie zawarli w formie aktu notarialnego umowę ustanawiającą z dniem podpisania umowy rozdzielną własność majątkową. Do tego momentu pozostawali w ustroju ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej /wypis z aktu notarialnego rep A nr (...) k. 13-15, zeznania stron - protokół rozprawy z 28.09.2015r. - k. 242v - 243 – adnotacje 00:09:54 i 00:21:47/.

W dniu 12 października 2005 r. A. i R. małżonkowie W. nabyli na własność na prawach małżeńskiej wspólności ustawowej, nieruchomość położoną w P. przy ulicy (...), oznaczoną jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Pabianicach prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) /wypis z aktu notarialnego rep. A nr (...) k. 10-12/.

W dniu 5 czerwca 2007 r. A. i R. W. dokonali kupna do łączącej ich wspólności ustawowej, nieruchomości położonej przy ulicy (...) w P., oznaczonej jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Pabianicach prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) /wypis z aktu notarialnego rep. A nr (...) k. 15-18/.

W dniu 24 października 2011 roku w W. między R. W. prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą (...) R. W. a (...) Bank S.A. została zawarta umowa kredytu (...) nr (...) na kwotę 311.419,76 zł. Termin ostatecznej spłaty w/w kwoty został oznaczony na 180 miesięcy od dnia spłaty pierwszej raty zgodnie z harmonogramem spłat.

Warunkiem uruchomienia kredytu było m.in. dostarczenie do banku podpisanego przez uprawnionego do nieruchomości oświadczenia o ustanowieniu hipoteki łącznej na rzecz banku (P., ul. (...) i ul. (...)), podpisanie przez A. W. (współwłaściciela zabezpieczenia) oświadczenia o poddaniu się egzekucji z tytułu zabezpieczenia spłaty kredytu (pkt VI g, l, k umowy).

W terminie 12 miesięcy od uruchomienia kredytu kredytobiorca zobowiązał się dostarczyć do banku oryginały odpisów z ksiąg wieczystych wraz z wpisem hipoteki łącznej na rzecz banku na pierwszym miejscu, niezawierającego obciążeń. Przy czym wpis miał być zgodny z postanowieniami umowy kredytu oraz wnioskiem o wpis hipoteki (pkt VII b, c umowy), /umowa kredytu k. 127-129/.

R. W. w dniu 26 października 2011 r. przedłożył pozwanemu Bankowi oświadczenie, podpisane przez siebie w imieniu własnym oraz w imieniu A. W., na mocy którego w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikających z umowy kredytu nr (...)z 24.10.2011r., małżonkowie W. ustanawiają hipotekę na rzecz (...) Bank S.A. w W. do kwoty 529.413,59 zł na nieruchomości położonej przy ul. (...) w P. oznaczonej jako działka nr (...) oraz na nieruchomości położonej przy ulicy (...) w P. oznaczonej jako działka nr (...), których własność przysługuje A. W. i R. W. na zasadach wspólności ustawowej. Małżonkowie wyrazili zgodę na wpis hipoteki łącznej do ksiąg wieczystych w/w nieruchomości. Własnoręczność podpisu R. W. potwierdził pracownik Kancelarii (...) w B. J. Ł. /fotokopia oświadczenia uprawnionego do nieruchomości z 26.10.2011 r. k. 96-97/.

W dniu 20 października 2011 r. zostało sporządzone pełnomocnictwo, w którym R. W. został ustanowiony pełnomocnikiem A. W.:

1) do ustanowienia poręczeń tego kredytu, w szczególności złożenia oświadczenia o poddaniu się egzekucji w trybie art. 97 Prawa Bankowego, poręczenia weksła własnego in blanco wraz z deklaracją wekslową, ustanowienia hipoteki bądź hipotek, cesji wierzytelności oraz ustanowienia innych zabezpieczeń wymaganych przez bank w związku z umową kredytową – na warunkach według uznania pełnomocnika;

2) do dokonywania w imieniu A. W. czynności przygotowawczych w stosunku do czynności, o których mowa w punkcie 1, a także czynności następczych polegających na zmianie lub rozwiązaniu, a także na wykonywaniu uprawnień lub obowiązków wynikających z tych czynności, w szczególności złożenia wniosku o wypłatę środków kredytu – na warunkach według uznania pełnomocnika;

3) do dokonywania czynności faktycznych mających charakter służebny wobec czynności, o których mowa w pkt 1-2, w szczególności udostępniania dokumentów oraz udzielania informacji wymaganych przez bank;

4) odbioru w imieniu A. W. oświadczeń związanych z czynnościami, o których mowa w pkt 1-3.

Pod pełnomocnictwem figuruje podpis (...) oraz adnotacja o potwierdzeniu własnoręczności podpisu przez pracownika Kancelarii (...) w B. J. Ł. /dokument pełnomocnictwa k. 132/.

Podpis (...) na pełnomocnictwie złożył R. W. /zeznania stron - protokół rozprawy z 28.09.2015r. - k. 242v - 243 – adnotacje 00:09:54 i 00:21:47/.

W posiadaniu pozwanego banku znalazło się także „Oświadczenie współmałżonka kredytobiorcy” z października 2011r., zaopatrzone podpisem (...), w którym wyraża ona zgodę na zawarcie przez R. W. umowy kredytu oraz ustanowienia wszystkich zabezpieczeń wymaganych przez bank. Na oświadczeniu tym znajduje się także adnotacja o potwierdzeniu własnoręczności podpisu przez pracownika Kancelarii (...) w B. J. Ł. /oświadczenie współmałżonka kredytobiorcy k. 131/.

Podpis (...) na oświadczeniu współmałżonka kredytobiorcy złożył R. W. /zeznania stron - protokół rozprawy z 28.09.2015r. - k. 242v - 243 – adnotacje 00:09:54 i 00:21:47/.

Do umowy kredytu bank załączył kserokopie dowodu osobistego i prawa jazdy A. W., poświadczony w dniu 7 października 2011r. za zgodność z oryginałem przez pracownika Kancelarii (...) w B. J. Ł. /kserokopie k. 225-226/.

W oparciu o umowę (...) nr (...)z dnia 21 października 2011r. Sąd Rejonowy w Pabianicach w księgach wieczystych KW nr (...) i KW nr (...) wpisał hipotekę łączną umowną na kwotę 529413,59 zł / treści ksiąg wieczystych k. 21 – 60/.

W dniu 15 października 2013r. R. W. podpisał się pod oświadczeniem, iż w trakcie trwania jego małżeństwa z A. W. wszystkie pożyczki, zobowiązania od osób fizycznych zaciągane przez niego w terminie od dnia 1 stycznia 2011r. do 15 października 2013r. zaciągał sam, bez wiedzy i zgody żony A. W. / oświadczenie k. 73/.

W październiku 2013 roku A. W. otrzymała pismo z (...) Bank S.A. w W., noszące datę 21 października 2013 r., w którym – jako właściciel obciążonych nieruchomości, została poinformowana o wypowiedzeniu przez Bank umowy kredytu nr (...)z dnia 24 października 2011 r. oraz o tym, że wynikająca z niej należność w kwocie 325.521,08 zł wraz z odsetkami i innymi należnymi kosztami będzie mogła być dochodzona od powódki jako dłużnika rzeczowego /pismo z 21.10. 2013 r. k. 61, zeznania stron - protokół rozprawy z 28.09.2015r. - k. 242v - 243 – adnotacje 00:09:54 i 00:21:47/.

W odpowiedzi na powyższe, A. W. w piśmie z 12 listopada 2013 r., skierowanym do (...) Bank S.A. w W. oświadczyła, że nie podpisywała żadnych dokumentów związanych z umową kredytu nr (...)oraz nie posiadała wiedzy o tym, że R. W. zamierza zawrzeć i zawarł jakąkolwiek umowę kredytową z (...) Bank S.A. Nigdy też nie wyrażała zgody na te czynności

prawne i nie składała pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji /pismo z 12.11.2013 r. k. 72, zeznania stron - protokół rozprawy z 28.09.2015r. - k. 242v - 243 – adnotacje 00:09:54 i 00:21:47/.

W dniu 13 grudnia 2013r. A. W. złożyła w Prokuraturze Rejonowej w Pabianicach zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przez R. W. przestępstwa określonego w art. 270 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. poprzez sfałszowanie podpisu A. W. pod oświadczeniem o wyrażeniu zgody na zawarcie umowy kredytu nr (...) oraz wyrażeniu zgody na dobrowolne poddanie się egzekucji w związku z udzieleniem kredytu i posłużenie się w/w dokumentami /zawiadomienie k. 62-64/.

Wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w Łodzi w dniu 31 marca 2015r., w sprawie o sygnaturze akt IV K 42/15, R. W. został uznany za winnego, między innymi tego, że w dniu 24 października 2011 roku w W. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadził (...) Bank S.A. z siedzibą w W. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości w kwocie 285.000 złotych, stanowiących kwotę kredytu przyznanego na podstawie umowy nr (...), poprzez wprowadzenie w błąd uprawnionych pracowników banku, co do sytuacji majątkowej oraz zamiaru wywiązania się z zawartej umowy, w ten sposób, że w toku ubiegania się o udzielenie kredytu przedstawił dokumenty w postaci pełnomocnictwa małżonki A. W., zgody na weryfikację danych A. W. oraz deklaracji o wyrażeniu zgody A. W. na ustanowienie zabezpieczenia w postaci hipoteki na nieruchomości stanowiącej jej współwłasność, na których podrobił podpis współmałżonki A. W., to jest przestępstwa wyczerpującego dyspozycje art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k.
i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. /kserokopia odpisu wyroku k. 196-199/.

Wyrokiem z 15 września 2015r. Sąd Apelacyjny w Łodzi utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z 31 marca 2015r. / kserokopia odpisu wyroku k. 239/

Podpisy o treści (...) figurujące na dwóch dokumentach:

- oświadczeniu współmałżonka kredytobiorcy sporządzonym na blankiecie z nadrukiem firmowym Idea Bank, datowanym na październik 2011r. (k.131), podpis w rubryce „Data i czytelny podpis”,

- pełnomocnictwie sporządzonym na blankiecie z nadrukiem firmowym Idea Bank, datowanym na 20.10.2011 r. – podpis w rubryce (...),

nie pochodzą od A. W., której podpisy przedstawiono do ekspertyzy w charakterze materiału porównawczego / pisemna opinia biegłego z zakresu kryminalistycznych badań pisma i dokumentów M. H. k. 170-176/.

W pozwie z 5 marca 2015r. wniesionym do Sądu Okręgowego w Łodzi, a skierowanym przeciwko (...) Bank S. A., A. W. wniosła o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego z dnia 28 maja 2014r. numer (...) wystawionego przez (...) Bank S. A., zaopatrzonego następnie w klauzulę wykonalności w dniu 24 września 2014r. przez Sąd Rejonowy w Pabianicach w sprawie o sygnaturze akt I Co 986/14. Do pozwu A. W. załączyła m.in.:

- kserokopię bankowego tytułu egzekucyjnego z 28 maja 2014r., w którym (...) Bank S. A. stwierdza, iż w jego księgach figuruje zobowiązanie dłużnika rzeczowego A. W. wynikające z tytułu ustanowienia zabezpieczenia w postaci hipoteki łącznej w wysokości 529413,59 zł, obciążającej prawo własności nieruchomości na zasadach wspólności ustawowej w wysokości 1/2 udziału w nieruchomości, dla których Sąd Rejonowy w Pabianicach prowadzi KW nr (...) i KW nr (...), ustanowionej w celu zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy kredytu nr (...) z dnia 24 października 2011 r. udzielonego R. W., prowadzącemu działalność gospodarczą pod nazwą (...) R. W., dłużnik złożył pisemne oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 529413,59 zł, odpowiadającej kwocie ustanowionej hipoteki, dochodzone tytułem roszczenie jest wymagalne;

- kserokopię odpisu postanowienia Sądu Rejonowego w Pabianicach o nadaniu klauzuli wykonalności w/w bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności przeciwko A. W..

Sprawa jest w toku /akta II C 1202/15 Sądu Okręgowego w Łodzi – pozew k. 2 -6, b.t.e. k. 9, postanowienie k. 8/

Powyższy stan faktyczny Sąd oparł na powołanych dowodach z dokumentów oraz opinii biegłego z zakresu badania pisma.

Zarzuty strony pozwanej do opinii biegłego M. H. nie zasługiwały na uwzględnienie. Biegły, mimo, że dysponował jedynie kserokopiami dokumentów, na których widniał kwestionowany przez powódkę podpis, sformułował kategorię wniosek końcowy, uzasadniając, dlaczego materiał porównawczy ma pełną wartość identyfikacyjną i został zakwalifikowany przez niego do dalszych analiz komparatystycznych. Z tego względu, Sąd uznał przedmiotową opinię za miarodajną podstawę do ustaleń faktycznych. Strona pozwana zaś, zobowiązana do złożenia oryginałów dokumentacji związanej z zawarciem między pozwanymi umowy kredytu, jej nie przedłożyła. Prawdliwość opinii biegłego potwierdził później wydany wyrok karny Sądu Okręgowego w Łodzi utrzymany w mocy przez Sąd Apelacyjny w Łodzi oraz zeznania R. W., który przyznał, iż sam podpisał się za powódkę.

Sąd zważył, co następuje:

Istnienie interesu prawnego jest podstawową i pierwszoplanową przesłanką podlegającą badaniu w procesie toczącym się na podstawie art. 189 k.p.c. Zatem przed przystąpieniem do merytorycznego badania przesłanek nieważności umowy i oświadczeń kwestionowanych przez powódkę, Sąd winien w pierwszej kolejności ocenić, czy w okolicznościach rozpoznawanej sprawy powódka ma interes prawny w żądaniu tego ustalenia. W piśmiennictwie i - przede wszystkim - w orzecznictwie utrwalil się pogląd, zgodnie, z którym interes prawny rozumieć należy, jako obiektywnie występującą potrzebę ochrony sfery prawnej powoda, którego prawa zostały lub mogą zostać zagrożone, bądź też co do istnienia lub treści, których występuje stan niepewności. Ocena interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa z art. 189 k.p.c. Jedną z przesłanek badanych przy rozważaniu celowości wykorzystania powództwa o ustalenie jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda. O występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia na tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2002 r. IV CKN 769/00, OSNC 2003, Nr 1, poz. 13; z dnia 15 października 2002 r. II CKN 833/00, Lex nr 483288; z dnia 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, Lex nr 346213; z dnia 2 lutego 2006 r. II CK 395/05, Lex nr 192028; z dnia 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, Lex nr 1171285; czy z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 589/11, Lex nr 1232242). Innymi słowy interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni stronie powodowej ochronę jej prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Jak wskazał Sąd Najwyższy postępowanie cywilne oparte jest na założeniu, że realizacja praw na drodze sądowej powinna być celowa i możliwie prosta, udzielana bez mnożenia postępowań. Założenie to realizuje wymaganie wykazania interesu prawnego w wypadku żądania ustalenia istnienia (nieistnienia) stosunku prawnego lub prawa i przyjęcie jako zasady, że możliwość uzyskania skuteczniejszej ochrony w drodze innego powództwa podważa interes prawny w żądaniu ustalenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2013 r., sygn. III CSK 254/12; wyrok SA w Katowicach z 14.07.2015r. I ACa 268/15 Lex 1781924).

W rozpoznawanej sprawie powódka domaga się ustalenia nieważności umowy kredytowej z dnia 24 października 2011r. oraz oświadczenia o zgodzie na zawarcie przez R. W. tej umowy i ustanowienia przez bank wszelkich niezbędnych zabezpieczeń na majątku małżonków, a także oświadczenia uprawnionego do nieruchomości w przedmiocie wyrażenia zgody na zabezpieczenie spłaty kapitału z umowy kredytu poprzez ustanowienie hipoteki łącznej na nieruchomościach.

Poza sporem pozostaje, że wiarygodność banku wynikająca z w/w czynności zabezpieczono hipoteką łączną, jaką zostały obciążone nieruchomości należące do powódki i pozwanego R. W.. Pozwany bank dysponuje tytułem wykonawczym wystawionym przeciwko powódce, w oparciu, o który możliwe jest prowadzenie postępowania egzekucyjnego w celu wyegzekwowania objętej nim należności. Przed Sądem Okręgowym w Łodzi toczy się postępowanie z powództwa A. W. przeciwko (...) Bank S. A. o pozbawienie tytułu wykonawczego w postaci bankowego

tytułu egzekucyjnego z dnia 28 maja 2014r. numer (...) wystawionego przez (...) Bank S. A., zaopatrzonego następnie w klauzulę wykonalności w dniu 24 września 2014r. przez Sąd Rejonowy w Pabianicach w sprawie o sygnaturze akt I Co 986/14. Okoliczności te należy mieć na uwadze rozważając kwestię istnienia po stronie powódki interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytowej i oświadczeń.

Jak już Sąd podniósł, możliwość wniesienia powództwa dalej idącego, tj. dającego pełniejszą ochronę naruszonej sfery prawnej powoda jest okolicznością wyłączającą istnienie interesu prawnego warunkującego możliwość wniesienia powództwa o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c., w szczególności wniesienie powództwa o wykonanie określonego obowiązku, którego przesłanką jest ocena określonego stosunku prawnego np. ocena ważności lub nieważności umowy, wyłącza istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, którego przedmiotem byłaby jedynie ocena danego stosunku prawnego. Analogicznie, więc możliwość wniesienia powództwa, którego celem jest podważenie możliwości prowadzenia egzekucji przeciwko dłużnikowi na podstawie tytułu wykonawczego, w tym na podstawie bankowego tytułu wykonawczego, także na podstawie zarzutu dotyczącego nieważności czynności prawnej, wyłącza istnienie interesu prawnego u dłużnika w wytoczeniu powództwa zmierzającego do ustalenia nieważności czynności prawnej, z której wynika wierzytelność ujęta w tytule wykonawczym. Takie też stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 5 maja 2000 r., II CKN 261/00 (nie publ.) oraz z dnia 16 czerwca 2004r., III CK 139/03 (nie publ.), zgodnie, z którym nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności umowy, jeżeli pozew został wniesiony po wszczęciu na wniosek banku egzekucji na podstawie bankowego tytułu wykonawczego.

Ma rację powódka, że inne są skutki wydania orzeczenia ustalającego nieważność oświadczeń woli (art. 189 k.p.c.) oraz orzeczenia pozbawiającego wykonalności istniejący tytuł wykonawczy (art. 840 § 1 k.p.c.), a także odmienny jest charakter tych orzeczeń. Orzeczenie pozbawiające tytuł wykonawczy wykonalności ma charakter konstytutywny, orzeczenie ustalające nieważność złożonych oświadczeń woli (nieistnienie stosunku prawnego) – deklaratywny. Wprawdzie w toku postępowania wszczętego na podstawie art. 840 § 1 k.p.c. sąd musi ustalić, czy zachodzą przesłanki do wydania orzeczenia pozbawiającego tytuł wykonawczy wykonalności, ale ustalenia te nie znajdują odzwierciedlenia w sentencji orzeczenia. Orzeczenie takie nie będzie stanowiło podstawy wykreślenia hipoteki (por. wyrok SN z 17.04.2015r. III CSK 226/14). Dla wykreślenia hipoteki właściwym będzie postępowanie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w oparciu o art. 10 u.k.w.h. (por. wyrok SA w Katowicach z 14.07.2015r. I ACa 268/15 Lex 1781924). Przemawia za tym konstytutywny charakter wpisu hipoteki łącznej w księgach wieczystych prowadzonych dla nieruchomości należących do powódki i pozwanego R. W. (art. 67 u.k.w.h.).

Artykuł 3 u.k.w.h. określa domniemanie zgodności prawa jawnego z księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Domniemanie wynikające z art. 3 u.k.w.h. dotyczy zarówno wpisów deklaratywnych, jak i konstytutywnych, przepis ten, bowiem nie różnicuje zakresu domniemania prawdziwości wpisu w zależności od jego charakteru. Istnieje jednak zasadnicza różnica pomiędzy wpisem deklaratywnym a mającym charakter wyjątku wpisem konstytutywnym. Różnica polega na tym, że do nabycia prawa, którego dotyczy wpis deklaratywny, nie jest potrzebny wpis w księdze wieczystej. Wpis ten, dokonany na podstawie dokumentu zawierającego podstawę materialnoprawną, potwierdza jedynie istniejące prawo. Do nabycia prawa objętego wpisem konstytutywnym konieczna jest natomiast zarówno podstawa materialnoprawna (np. umowa), jak i sam wpis w księdze wieczystej. Inaczej rzecz ujmując, osoba uprawniona na podstawie stosownej czynności prawnej prawa tego nie nabędzie dopóty, dopóki nie nastąpi wpis. Różnica ta nie może pozostać bez wpływu na sposób, w jaki może być obalone domniemanie prawdziwości wpisu prawa jawnego z księgi wieczystej, jeżeli bowiem do powstania prawa potrzebny jest wpis, to i do jego wygaśnięcia niezbędne jest wykreślenie wpisu.

Obalenie domniemanie prawdziwości wpisu polega na wykazaniu, że osoba wpisana w księdze wieczystej, jako uprawniona nie nabyła określonego prawa, a więc na wykazaniu istnienia niezgodności pomiędzy wpisem w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym. Zgodnie z art. 31 ust. 2 u.k.w.h., wpis potrzebny do usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym może nastąpić, gdy niezgodność będzie wykazana orzeczeniem sądu lub innymi odpowiednimi dokumentami. Takim orzeczeniem może być wyrok wydany w sprawie windykacyjnej, gdy dotyczy wpisu prawa własności, w takiej, bowiem sprawie wystarczy obalenie

materialnoprawnej podstawy wpisu, nie istnieje zaś konieczność obalenia prawomocnego wpisu, ponieważ nie ma on wpływu na stan prawny nieruchomości. Do usunięcia niezgodności wpisu konstytucyjnego obalenie jego podstawy materialnoprawnej nie jest natomiast wystarczające, konieczne jest, bowiem obalenie także samego wpisu. Może to nastąpić tylko w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 u.k.w.h.), skoro zgłoszone w niej roszczenie służy do obalenia domniemania ustanowionego w art. 3 u.k.w.h. (por. uchwała SN z 13.01.2011r. III CZP 123/10 Lex 688471).

Powódka, jako współwłaścicielka obciążonych nieruchomości niewątpliwie posiada legitymację do wytoczenia powództwa w oparciu o art. 10 u.k.w.h., co prowadzi do zapewnienia jej dalej idącej ochrony niż powództwo o ustalenie w trybie art. 189 k.p.c.

A. W. uzasadniając interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa podniosła także, iż pozbawienie bankowego tytułu egzekucyjnego z dnia 28 maja 2014r. wystawionego przez (...) Bank S.A., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności przez Sąd Rejonowy w Pabianicach w dniu 24 września 2014r. nie przesądza o niemożności dochodzenia przez pozwanego lub ewentualnie inny podmiot, który nabyłby rzekomą wierzytelność w stosunku do powódki, świadczeń z tytułu umowy kredytu na drodze sądowej. W przypadku uwzględnienia przedmiotowego powództwa w trybie art. 189 k.p.c. przedstawienie przez powódkę takiego prawomocnego orzeczenia przesądzać będzie o bezzasadności skierowanego przeciwko niej powództwa o zapłatę z uwagi na istnienie powagi rzeczy osądzonej. W takiej sytuacji powództwo o zapłatę powinno zostać odrzucone jeszcze przed zawiśnięciem sporu. Ponadto w związku z zawarciem przez R. W. spornej umowy kredytu zapłacony został przez niego z majątku wspólnego podatek od czynności cywilnoprawnych. Powódce przysługuje po rozwiązaniu małżeństwa roszczenie o zwrot połowy tego podatku. Składając wniosek o zwrot nadpłaty w urzędzie skarbowym powódka musiałaby przedstawić wyrok stwierdzający nieważność umowy kredytowej, w innym, bowiem przypadku urząd skarbowy nie uznałby, iż podstawa opodatkowania w rzeczywistości nigdy nie powstała /pismo k. 268-275/.

Powaga rzeczy osądzonej należy do negatywnych przesłanek procesowych. Skutek zaistnienia stanu powagi rzeczy osądzonej określony został w przepisie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem – w myśl zasady *ne bis in idem res* – jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa została już prawomocnie osądzona sąd odrzuci pozew. Przepis art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. pozostaje w ścisłym związku z normą wyrażoną w art. 366 k.p.c., statuującą zasadę, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Z powagi rzeczy osądzonej korzysta wyłącznie sentencja wyroku, jednak dla wyjaśnienia granic powagi rzeczy ma znaczenie również uzasadnienie wyroku (tak SN w wyroku z dnia 15 marca 2002 r. II CKN 1415/00 LEX nr 53284, w wyroku z dnia 16 lipca 2009 r. I CSK 456/08 LEX nr 584190, w postanowieniu z dnia 3 lutego 2010 r. II CSK 414/09 LEX nr 578135). Nie budzi wątpliwości, że tożsamość roszczenia, o którym mowa powyżej, zachodzi wówczas, gdy identyczne są nie tylko przedmiot, ale i podstawa sporu – faktyczna i prawna (postanowienie SN z dnia 9 czerwca 1971 r. II CZ 59/71 OSNCP 1971, nr 12, poz. 226, wyrok SN z 5 kwietnia 2011r. III UK 106/10 LEX nr 852570). Dopiero kumulacja obu tych przesłanek przesądza o wystąpieniu powagi rzeczy osądzonej. Nie zachodzi, więc sytuacja tożsamości roszczenia w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., gdy wprawdzie w obydwu sprawach o tym samym przedmiocie sporu występują te same strony, lecz różne są ich podstawy faktyczne i prawne. Granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej określa przedmiot rozstrzygnięcia (który zależy od żądania powoda oraz przytoczonych przez niego okoliczności faktycznych) i podstawa tego rozstrzygnięcia. Oznacza to, że wyrok uwzględniający powództwo w niniejszej sprawie nie mógłby stanowić podstawy odrzucenia pozwu o zapłatę wniesionego przeciwko A. W. przez (...) Bank S.A. czy też inny podmiot, który nabyłby wierzytelność.

Interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa nie można zakwestionować, gdy ma ono znaczenie zarówno dla obecnych, jak i przyszłych (możliwych), ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych i praw (sytuacji prawnej) podmiotu występującego z żądaniem ustalenia (tak SN w wyroku z 2.02.2006r. II CK 395/05, Lex 192028). W niniejszej sprawie takiej sytuacji nie ma. Trudno, bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której (...) Bank S. A. wystąpi przeciwko powódce z pozwem o zapłatę, w sytuacji, gdy dysponuje już tytułem

wykonawczym i toczy się postępowanie o pozbawienie tego tytułu wykonalności. Również zbycie wierzytelności w tej sytuacji wydaje się nieprawdopodobne.

Zdaniem Sądu argumentacja przytoczona przez powódkę, która ustalenie nieważności umowy i oświadczeń uważa za konieczny etap poprzedzający wytoczenie postępowania o zwrot podatku oparta jest na błędnym rozumieniu roli art. 189 k.p.c. i zakresu postępowania podatkowego. Powództwo, bowiem przewidziane w art. 189 k.p.c. nie służy uzyskiwaniu prejudykatów dla innych postępowań, lecz usunięciu stanu niepewności prawnej, gdy nie można wyjaśnić stosunków prawnych między stronami w inny sposób. W postępowaniu podatkowym zaś możliwe jest poddanie ocenie urzędu skarbowego wszystkich faktów mających znaczenie przy określeniu istnienia podstawy do zwrotu podatku (w tym wyroków karnych wydanych przez Sąd Okręgowy w Łodzi i Sąd Apelacyjny w Łodzi przeciwko R. W.), jeśli takowa istnieje.

Z przytoczonych względów Sąd uznał, iż powódka nie wykazała interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy i związanych z tą umową oświadczeń. Negatywna ocena twierdzeń powódki o potrzebie skorzystania z powództwa o ustalenie wyłączała rozważanie, czy umowa oraz oświadczenia wskazane w pozwie i piśmie z 15 października 2014r. były nieważne. W związku z tym Sąd oddalił powództwo.

O kosztach postępowania Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. Na zasądzoną od powódki na rzecz (...) Bank S. A. w W. kwotę 68,66 zł złożyły się koszty uzyskania poświadczonych przez notariusza za zgodność z okazanymi dokumentami kopii, następnie złożonymi do akt (k. 115 – 7,38 zł, k. 118 – 17 zł, k.126 – 22,14 zł, k.130 – 22,14 zł).

Na podstawie § 2 ust. 3 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) Sąd przyznał i nakazał wypłacić z funduszu Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi adw. Ł. K. kwotę 8856 zł (w tym podatek VAT) tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.